

Doorgeschoten differentiatie, brede kwaliteit en de vrijeschool

Monique Volman

Waldorf100 festival
20 september 2019

Vrijeschool – Onderwijsraad

1. 'Doorgeschoten' differentiatie

Advies: Stand van educatief Nederland (2019)

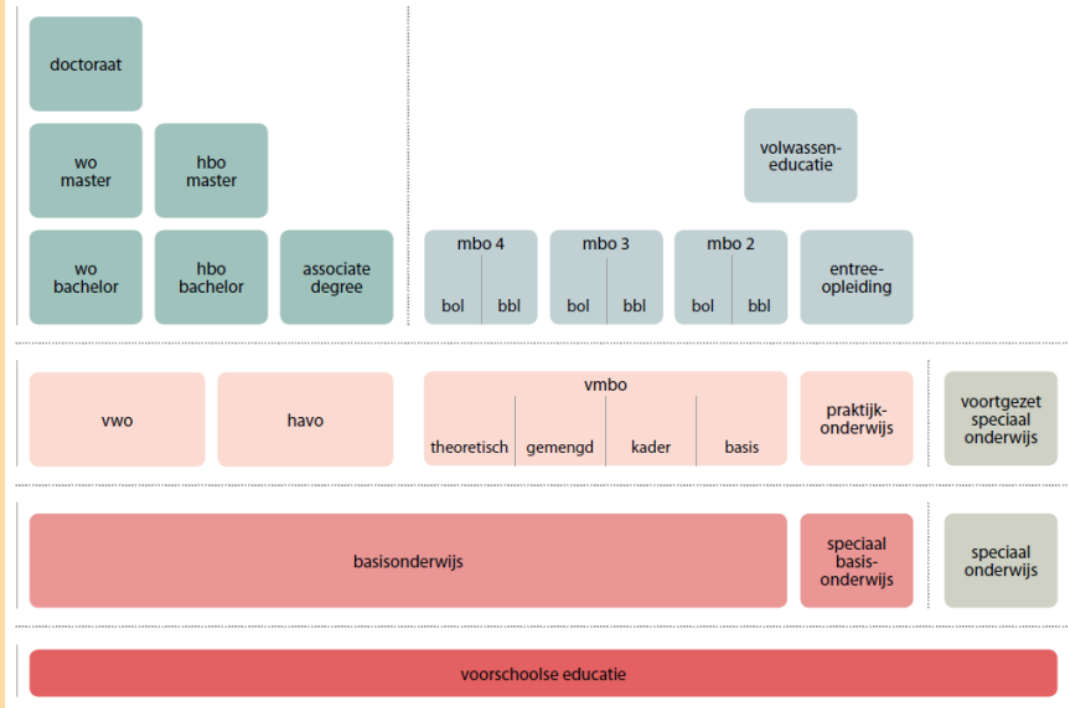
2. Brede kwaliteit

Advies: De volle breedte van onderwijskwaliteit (2016)

Stand van Educatief Nederland

ONDERWJS **raad**

Het gedifferentieerde Nederlandse onderwijsstelsel

Knelpunten:

1. differentiatie versterkt sociale segmentatie
2. differentiatie draagt bij aan padafhankelijkheid

Sociale segmentatie

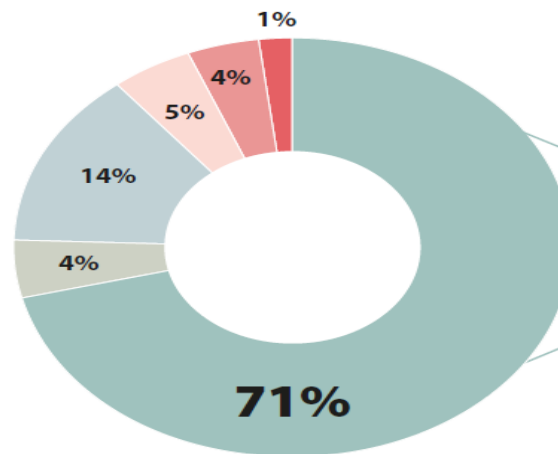
- VVE: aparte voorzieningen voor verschillende doelgroepen
- PO: woonsegregatie, maar ook schoolkeuze
- VO: schoolkeuze en aparte locaties

Onderwijssoorten vaak op afzonderlijke locaties

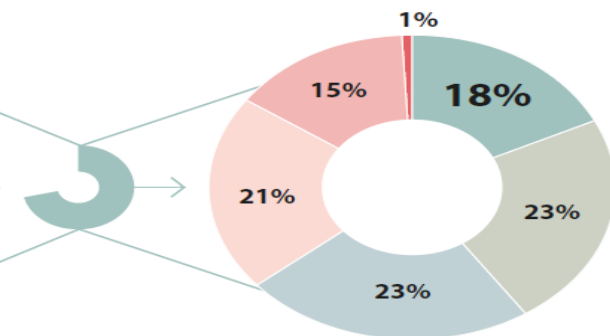
Brede scholengemeenschappen bieden onderwijssoorten vaak op afzonderlijke locaties aan

Eigen berekeningen op basis
van de BBO-rom bestanden
met peildatum 1 oktober 2017.
Het betreft de leerlingaantallen
in leerjaar vier van VO scholen
(met een eigen brinnummer)
en locaties (brinnummer +
vestigingsnummer).

- breed: vbo+mavo+havo+vwo
- vbo+mavo óf vbo+mavo+havo
- mavo+havo+vwo
- mavo+havo óf havo+vwo
- categoraal
- praktijk onderwijs

Verdeling van leerlingen in het
voortgezet onderwijs, naar aanbod van
onderwijssoorten op hun *school*

Verdeling van leerlingen op brede
scholengemeenschappen, naar aanbod
van onderwijssoorten op hun *locatie*

Probleem

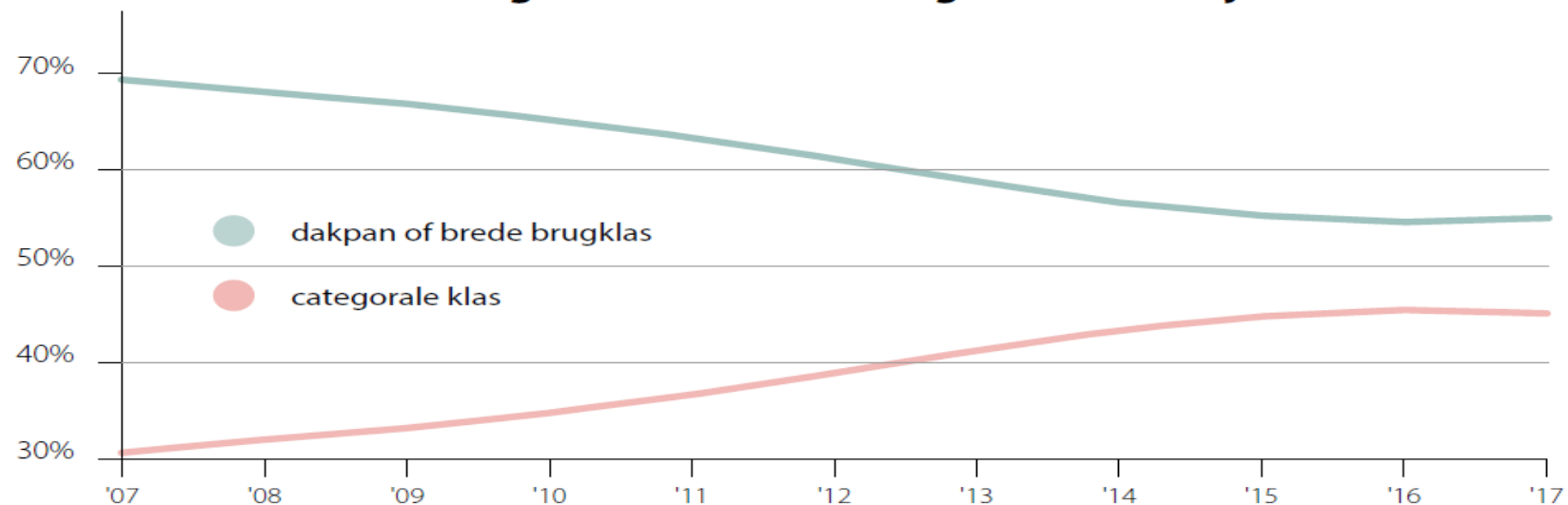
Dit bemoeilijkt socialiserende functie onderwijs

→ De school is ook een 'oefenplaats voor burgerschap'

→ Zo ontstaan verschillende soorten oefenplaatsen

Padafhankelijkheid

Steeds minder brede brugklassen in het voortgezet onderwijs

Verdeling van leerlingen in leerjaar 1 van het voortgezet onderwijs, naar brugklastype

CBS geeft gedetailleerd het aantal leerlingen per onderwijssoort aan. Onder categorale klassen vallen: vmbo-b, vmbo-k, vmbo-g/t, havo, atheneum, lyceum/vwo, gymnasium. Onder brede brugklassen vallen: vmbo-b/k, vmbo ongedeeld, vmbo-havo(-vwo), vmbo-g/t-havo, vmbo-g/t-havo-vwo, havo-vwo.

Vrijeschool en differentiatie

- Schoolkeuze ouders
- Toenemende populariteit vrijeschool → meer diversiteit ?

Vrijeschool en differentiatie

	Vestigingen		Leerlingen		
			<i>Breed</i>	<i>Dakpan</i>	<i>Categoriaal</i>
Vrije scholen (bron: Inspectie)	13		37%	28%	35%
alleen heterogene brugklassen	3	23%	60%	40%	
alleen homogene brugklassen	2	15%			100%
zowel homo- als heterogene brugklassen	8	62%	38%	29%	33%
Overige scholen	1224		21%	35%	45%
alleen heterogene brugklassen	372	30%	59%	41%	
alleen homogene brugklassen	336	27%			100%
zowel homo- als heterogene brugklassen	516	42%	10%	46%	44%

Stand van educatief Nederland 2013 - **Een smalle kijk op onderwijskwaliteit:**

De breed vormende taak van het onderwijs krijgt onvoldoende aandacht

- Meetbare opbrengsten maatstaf voor kwaliteit
- Opbrengstgericht werken beperkt tot enkele cognitieve domeinen
- Weinig visie ontwikkeld op de vraag: welke kwaliteit?

De volle breedte van onderwijskwaliteit

- Consensus (overheid en onderwijspraktijk) over brede opdracht van het onderwijs, maar
- Een eenduidige, omvattende visie op die brede opdracht
- De bijdrage van scholen aan kwaliteit in brede zin blijft meestal impliciet
- Dat maakt dat er onvoldoende aan onderwijsverbetering kan worden gewerkt
- Verantwoording blijft gaan over een smal deel van onderwijskwaliteit.

→ vicieuze cirkel

Advies

1. Gebruik een gezamenlijk referentiekader
2. Naar meerdere manieren van zichtbaar maken
3. Van smal beoordelen naar breed verantwoorden

1. Gebruik een gezamenlijk referentiekader

Kwalificatie

Socialisatie

Persoonsvorming

2. Naar meerdere manieren van zichtbaar maken

- cyclisch werken aan brede kwaliteit:
 - visie vertalen in onderwijsdoelen
 - doelen koppelen aan onderwijsaanbod en/of pedagogiek
 - die systematisch evalueren.
- Nodig: passende instrumenten
- Weinig instrumenten beschikbaar → samenwerking tussen wetenschap en onderwijspraktijk

3. Van smal beoordelen naar breed verantwoorden

Horizontale verantwoording:

- Schoolplan
- Procestoezicht

Hulpmiddelen:

verantwoordingsmatrix, zelfevaluatie, tevredenheidsonderzoek, peer review

Onderzoek: identiteits-ontwikkeling op school

Hoe kan onderwijs een bijdrage kan leveren aan de identiteitsontwikkeling van leerlingen?

- onderzoek dat laat zien hoe scholen en leraren soms onbedoeld de identiteiten die jongeren ontwikkelen (negatief) beïnvloeden
- onderzoek naar manieren waarop onderwijs de identiteitsontwikkeling van jongeren bewust en bedoeld (positief) kan ondersteunen
 - exploratieve leerervaringen

Onderzoek: identiteitsontwikkeling op school

ONDERWJS **raad**

Exploreren kun je leren

De rol van onderwijs in de identiteitsontwikkeling van leerlingen

<https://www.nro.nl/leraren-kunnen-leerlingen-helpen-identiteit-ontwikkelen/>

<https://www.leraar24.nl/app/uploads/Exploratieveleerervaringen.pdf>

Hoe werken vernieuwende scholen aan 'brede vorming'?

<http://www.kohnstamminstituut.uva.nl/toekomstgerichtonderwijs/>

Brede vorming: doelen

Aan welke doelen werken vernieuwende scholen?

- Persoonsvorming
- Maatschappelijke bewustwording
- Zelfsturing
- Kritisch denken
- Creativiteit
- Samenwerken

Brede vorming: hoe?

Hoe werken vernieuwende scholen aan brede vorming?

- curriculum
- didactiek
- pedagogisch klimaat
- schoolorganisatie
- omgeving

Brede vorming: resultaten

- Lastig met toetsen te meten
- Zelfrapportage door leerlingen (ik kan ...): op vernieuwende scholen niet positiever
- Leerlingen herkennen wel dat school werkt aan brede vorming (op deze school leer je ..)
- Scores op traditionele doelen even hoog of hoger
- Ontwikkeling leerlingen monitoren en evalueren: rubrics, ontwikkelgesprekken, portfolio's, autobiografie

ONDERWJS raad

ONDERWIJS **raad**

Meer info

Website:

www.onderwijsraad.nl/item7738

www.onderwijsraad.nl/item7400

ONDERW | JS **raad**

Prins Willem Alexanderhof 20

2595 BE Den Haag

www.onderwijsraad.nl